

Kaj Fölster

SKEN seminarium i Europahuset 3 oktober 2013 kl 18-19.30

Kvinnorna och Förbundsdagsvalet i Tyskland

1. Inledning

Den 22 september hölls allmänna val till det tyska parlamentet, Förbundsdagen. SKEN bad sin medlem Kaj Fölster att berätta hur hon ser dels på valet, dels på kvinnornas situation i Tyskland i historisk tid.

CDUs ledare Angela Merkel, fick 48 procent av personrösterna och SPD ledaren Peter Steinbrück fick 34 procent. Enligt vallagen i Tyskland har alla väljare två röster, en på ett parti och en på en person. De två partierna fick 41,8 procent för CDU, och 25,7 procent för SPD, vilket var lite mer än förra gången. CDUs allianspartner FPD rasade i opinionen och kom inte ens in i parlamentet. De Gröna fick 8,4 mot förra gångens 8,6 procent. "Die Linke" fick 8,6 procent, mest i förra DDR regionerna. Piratpartiet kom inte in i parlamentet denna gång. Inte heller det nybildade EU-skeptiska partiet "Alternative für Deutschland" som i alla fall fick 4,4 procent. Det ska uppmärksammas att inget främlingsfientligt eller högerextremt parti har röstats in i Förbundsparlamentet. Nu pågår koalitionsförhandlingar mellan CDU och SPD om villkoren för samarbetet i den kommande regeringen

Väljare över 70 år är trogna SPD, unga män röstar oftare på SPD än unga kvinnor. Kvinnorna som röstat mer på Merkel tycker att Angela Merkel är "Bra för världens bild av Tyskland". Att hon är saklig. Kanske för att hon är från DDR, fysiker, utan uttalade visioner men genuint för demokrati. Hon rekryterades av förbundskansler och CDU ledaren Helmut Kohl. Hon var den som gick ut offentligt med korruptionsskandalerna, blev partiets ordförande i den följande turbulensen, och genom G. Schröders plötsliga beslut att utlysa nyval, var Merkel plötsligt CDUs bästa alternativ. Hon har stärkt sin ställning genom många interna beslut. Hon gillas av många (som inte precis läser partiprogrammen) för sin konsensus-stil, medan SPD-kandidaten fortfarande använder sig av "basta"-stilen.

Efter valet har en partiintern diskussion i SPD brutit ut med kritik mot partiets ledning. SPD leds av tre män, men skulle fått fler röster i valet med fler kvinnor i ledningen. Och kvinnorna finns. Den förre SPD ledaren, Gerhard Schröder, genomförde i början av 2000-talet radikala begränsningar i det tidigare generösa arbetslöshets- och sjukförsäkringssystemet och pensionerna i "basta"-stil för att få fart på den då stagnerande tyska ekonomin. Sympatin för SPD bland de egna partimedlemmarna och väljare rasade då abrupt. Detta arv har varit svårt att bemöta.

CDU förde en valkampanj utan vilja till förändring, inga experiment, inga reformer. Samarbetet med det bayerska systerpartiet CSU ger även CDU en värdekonservativ prägel. CSU i Bayern gick framåt i valet.

Visserligen fick CDU/CSU/FDP-regeringen igenom den förbundsdagslag, som tvingar delstaterna och kommunerna att erbjuda dagisplats till alla som söker. Vård, skola,

omsorg är delstatsfrågor. Därför kunde Förbundsdagen enbart genom lag tvinga fram dessa. CSU gick med på detta bara för att de tvingades in beslutet om vårdbidrag. Delstaterna är hittills mycket olika vad gäller utbyggnad av förskoleplatser. Nu måste de följa/betala/förverkliga lagen.

2. Hur är det med jämställdheten i Tyskland idag? Se tabeller

- a. Hur många kvinnor sitter i Förbundsparlamentet, i delstats- och kommunparlamenten?, Mellan 44 och 25 procent kvinnor i Landesparlamenten
- b. Lågt barnafödande, stadsbilden präglas av barnlöshet. Till och med näringslivet har reagerat. Många fler kvinnor önskar barn än de ser sig välkomna att föda visar opinionssiffrorna
- c. Lönegapet mellan kvinnor och män är större än genomsnittet i EU. Den gamla lagen som i detta land fortfarande helt baserar sig på familjemodellen i skattelagarna och socialförsäkringarna har lagar som tillåter arvoderat arbete under ung. 3000 kr/mån. Det betyder för en stor andel kvinnor s.k. minijobb. Till dessa kommer den stora andelen deltidarbetande kvinnor.
- d. Kvinnorna är högre utbildade än männen. Fler kvinnor än män utexamineras från universitet och högskolor i Tyskland. Men får inte pusslet med familj och yrke att gå ihop. Arbetsgivarna är fortfarande inte villiga att acceptera fäder som tar föräldraledigt, vilket de har rätt till enligt lag.

3. Kvinnornas politiska deltagande

Med undantag för den nuvarande (mycket progressiva) tyska regeringens arbetsmarknadsminister, Ursula von der Leyen, (som har sju barn), är de flesta aktiva kvinnliga politikerna idag barnlösa för att en politisk karriär, liksom ett heltidsarbete på hög nivå inte går att förena med familjeuppgifterna. Men visst finns ledande kvinnor både i näringslivet och i politiken. Angela Merkel är ingen direkt kvinnokämpe, men sin vana trogen uttalar hon inte sina egna åsikter utan styr genom att se hur vinden blåser. Hon har å ena sidan den progressiva arbetsmarknadsministern, men därtill en värdekonservativ familjeminister. De två har helt olika uppfattning i många frågor t.ex. om dagis, vårdnadsbidrag och kvotering i bolagsstyrelserna osv.

I det tyska federala parlamentet sitter 28 % procent kvinnor nu efter valet, det är ingen förbättring och en erkänd skam.

AsF (det socialdemokratiska kvinnoförbundet) har en aktiv historia bakom sig. Nu var de i valkampanjen lojala mot partiledaren Steinbrücks 100 dagarsprogram, särskilt med kraven att motarbeta de s.k. minijobben.

CDU Frauenunion har detta år hållit tyst med egna krav och satsat allt på Angela Merkel. Det har därmed accepterat, trots interna strider, CSUs krav på vårdbidrag.

I 14 av de 16 tyska delstatsregeringarna leder SPD, ofta i koalition med de gröna. Två delstater leds av kvinnor (SPD), bl.a. Nordrhein-Westfalen, som är den största delstaten med 19 miljoner invånare. Hannelore Kraft anses av många som den kommande socialdemokratiska ledaren.

4. Kvinnornas historia

Tyskland har präglats av svåra krigshärjningar, nödtider och två diktaturer under 1900-talet. Det har drabbat kvinnorna hårt, också vad gäller deras politiska deltagande. De har fått axla ode tyngsta bördorna. Efter andra världskriget och efter DDR-murens fall har det funnits en reaktion bland många kvinnor att värna om det privata och familjen. Detta konservativa rolltänkande har gått parallellt med hela den politiska maktapparaten.

Under 1800-talet fanns många starka och artikulerade kvinnor som drev frågan om kvinnornas ställning i samhället, deras rätt till arbete, till utbildning.

Efter kejsardömet och republikens utropande 1919 skrevs den nya Grundlagen: kvinnorna fick rösträtt och Jämställdhetslagen blev lagfäst: "Män och kvinnor har samma medborgerliga rättigheter och plikter". Under nazismen förtycktes kvinnorna på alla områden – ett historiskt kapitel som har varit förödande.

Den nya Grundlagen 1949 fastslår: "Män och kvinnor är jämställda"; en klarare formulering som gjorde det möjligt att kämpa igenom jämställdhet på så många områden.

Men den värdekonserverade familjebilden med dess rollmönster har intill denna dag bitit sig fast i många samhällsliga strukturer.

I ett land med stor ekonomisk framgång finns det en avsevärd snedvridning till kvinnornas nackdel. Det är 10 procent färre kvinnor än män som står till arbetsmarknadens förfogande. En stor andel av deltidsarbetande är kvinnor. Det finns 7 miljoner "minijobs", som ger mindre än 8 € i timmen, de flesta innehas av kvinnor. Lönegapet mellan kvinnor och män är 22 procent. Det betyder också en stor andel fattigpensionärer som är kvinnor, etc.

5. Vad betyder detta för EU?

Oppositionens kvinnoförbund kritiserar Angela Merkel och hennes regering för EUs ekonomiska och politiska kris. En ny studie av EWL, European Womens Lobby, *The Price of Austerity*, visar också hur Tysklands inåtvända ekonomiska politik drabbat övriga medlemsländer och särskilt drabbat kvinnorna, eftersom de är de socio-ekonomiskt svagare.

Är EU institutionerna bättre? EU kommissionären i rättsfrågor Vivianne Reding driver kommissionens jämställdhetsstrategi, som gäller till 2015. Lönegapet ska minska både vad gäller löner och pensioner. Idag råder ett lönegap i EU på 16 procent. Kvinnor har 39 procent lägre pensioner än män i EU. Kvinnor ska besätta 40 procent av bolagsstyrelserna i framtiden. Både CDUs och SPDs kvinnoförbund driver frågan om fler kvinnor i bolagsstyrelserna. Men en majoritet i Förbundsdagen röstade emot en sådan lag i Tyskland.

SKEN hade bjudit in *Andreas Froby, Unga Européers ordförande*, att särskilt kommentera Kaj Fölsters föredrag.

Han hade just tillbringat en veckas utbildning i Stockholm tillsammans med deltagare från andra Unga Européer-föreningar i EU. Han förklarade sig vara federalist och liberal precis som Sveriges EU minister Birgitta Ohlsson, som startade den svenska föreningen. Frågan om FDPs stora förlust i Förbundsdagsvalet hade diskuterats. En viktig anledning till svikande stöd för FDP trodde Andreas var bristen på kvinnor i den politiska ledningen i FDP. Han hoppades att detta skulle bli en väckarklocka för FDP som måste inse att individens frihet också måste gälla kvinnor. Han talade för en EU lag för fler kvinnor i bolagsstyrelsen. Han refererade i denna fråga också till Birgitta Ohlsson.

Därefter följde en rad frågor och diskussioner.

SKEN hade bjudit in Patricia Steiner, nytilträd attaché för sociala och arbetsmarknadsfrågor, att avsluta seminariet med några kommentarer till dagens betydelse. 3 oktober är sen tio år tillbaka Tysklands gemensamma nationaldag. Hon visade ett bildspel på 1900talets historia och murens fall och arbetet för integrering av östra och västra Tyskland. Hon förklarade sig intresserad delta i kommande SKEN möten om arbetsmarknad och social frågor i EU.

Mingel med vatten, vin och hemgjorda snittar följde.
Kaj presenterades med en stor blombukett.

Kajs muntliga och skriftliga underlag tolkades av Gabi Winai